

„Gekandelaberde Italiaanse populieren in Maastricht“ (Foto Anton Werker)

KANDELABEREN VAN BOMEN

In Bomennieuws nr. 19 en het Informatieblad nr. 21 gaven wij al ruime aandacht aan de snoeiwijze die kandelaberden genoemd wordt. Afgelopen winter is in een aantal gemeenten van ons land weer flink "gekandelaberd". De foto's tonen duidelijk welk effect een dergelijke handelwijze tot gevolg heeft. In de gemeente Utrecht bestond het plan om meer dan 200 volwassen platanen te kandelaberden. Als reden werd opgegeven: lichtgebrek voor de aanwonenden, en naar later bleek, bezuiniging op de jaarlijkse snoeikosten.

Dit laatste lijkt héél redelijk: éénmaal snoeien en je bent voor jaren klaar. Maar bij kandelaberden gaat dat niet op. De bomen zullen jaarlijks zeer zorgvuldig moeten worden verzorgd om te voorkomen dat er vroegtijdig problemen ontstaan als gevolg van inrotten van snoeiwonden en wildgroei van nieuw gevormde takken.

In Utrecht konden de aanwonenden het kandelaberden in een vroeg stadium tegenhouden, de Bomenstichting heeft hierbij een technisch advies gegeven.

Enkele gekandelaberde platanen te Utrecht.
Op de achtergrond ongesnoeide bomen.

In Maastricht is het anders gegaan. De Italiaanse populieren werden op 10 meter hoogte afgezaagd en ontdaan van alle takken, keurig netjes afgezaagd tot op de stam.

In dit kader het volgende artikel; overgenomen uit 'Tuin en Landschap', een deel van de verklaring van de heer H. Hofstra van een stelling uit zijn proefschrift: "Drastisch bezuinigen op het onderhoud van gemeentelijke voorzieningen zal de werkgelegenheid schaden, maar het groen ten goede komen" als toevoeging bij een (medisch) proefschrift. Dit kan op tweeërlei wijze worden opgevat. Het kan een indicatie zijn dat het voortdurende onderhoud van groenvoorzieningen van de geïnteresseerde buitenstaander ten onrechte de indruk maakt van een zekere overbodigheid. Het kan echter ook betekenen dat volgens dezelfde buitenstaander een aantal in vakkringen "ingeroeste" gewoonten en noodzakelijk geachte ingrepen toe zijn aan een drastische herwaardering:

- In vele woonstraten zijn en worden nog steeds bomen toegepast van soorten, die men klaarblijkelijk in hun volwassen vorm te groot vindt voor de betreffende omgeving. Om de omvang binnen de gewenste maten te houden wordt er daarom herhaaldelijk drastisch gesnoeid (slechte oplossing). Ook wordt soms een groot deel van de takken tot aan de stam verwijderd (kandelaberen, een zeer slechte oplossing). Met name in het geval van linden en populieren, maar soms ook bij andere straatbomen, ziet men dan het beeld van een rij kale staketsels, die gedurende een groot aantal jaren een soort natuurlijke groeivorm proberen te hervinden, veelal tevergeefs.

Een zorgvuldiger keus van het te planten materiaal bij het ontwerpen van een beplantingsschema zou dergelijke lapmiddelen overbodig maken. Wordt men geconfronteerd met te groot geworden bomen, doordat kennelijk in het verleden het verkeerde materiaal is ge-

plant, dan is het beter en op den duur waarschijnlijk ook goedkoper, de betreffende boom te vervangen door een kleinere soort.

Trouwens, ook bij jonge bomen wordt nogal eens ten onrechte de snoeischaar gehanteerd. Bij vele gemeentelijke plantsoenendiensten bestaat ogenschijnlijk maar weinig vertrouwen in het vermogen van een boom om zelf zijn natuurlijke groeivorm aan te nemen en worden vele manuren besteed aan het reguleren waar dit overbodig is. Soms neemt de vorm aan van een jaarlijkse ronde in januari of februari langs alle jonge straatbomen, waarbij de helft of meer van de in de zomer gegroeide twijgen worden weggesnoeid. Het resultaat is een windgevoelige open kruin en een te klein aantal, en veel te zware takken, bijvoorbeeld bij *Ulmus species*, *Acer pseudo-platanus* of *Crataegus laevigata*.

Vaak leidt dit ook tot een groeireactie door de boom, in de vorm van een bezemachtige groei van jonge twijgen op verschillende plaatsen in de kruin en jonge takken, die teruggroeien langs de stam (waargenomen bij bijvoorbeeld *Platanus hybrida*). Het spreekt vanzelf, dat dergelijke groeireacties opnieuw snoeien noodzakelijk maken.

VEEL VOORKOMENDE ZIEKTEN EN PLAGEN BIJ BOMEN (8)

DE BASTAARDSATIJNVLINDER

In bepaalde gebieden van Nederland worden regelmatig beplantingen van o.a. zomereik, duindoorn en meidoorn gedurende de periode mei/juni kaalgevreten door de rupsen van de bastaardsatijnvlinder (*Euproctis chrysorrhoea*). De vlinder heeft een spanwijdte van 3-3,5 cm en is op een goudbruin gekleurd achterlijf na, geheel wit behaard. Het vrouwtje legt in de maand juli haar eieren in langgerekte hoopjes op takken en twijgen (meestal die van het zogenaamde St. Jans-lot) en de onderzijde van de bladeren. De jonge, bruingekleurde rupsjes komen na 2-3 weken uit en voeden zich met het bladmoes van de verse bladeren, die zodoende worden geskeletteerd. Hierbij spinnen ze met behulp van spinseldraden van enkele bij elkaar gelegen bladeren een soort nest waarin ze uiteindelijk overwinteren. Dit 'winternest' is ongeveer zo groot als een vuist, min of meer spoelvormig en grijs/wit van kleur. Het is kenmerkend voor de bastaardsatijnvlinder en "verraadt" de aanwezigheid van het insect. Na de overwintering verlaten de rupsen het nest, waarop ze nog enige tijd bijeen blijven totdat de bomen gaan uitlopen en de vreterij kan beginnen. De boom of struik wordt bij voldoende bezetting binnen

korte tijd geheel kaalgevreten. Bij overbezetting verlaten de rupsen de boom, op zoek naar andere voedselplanten, waarbij ze doorgaans niet kieskeurig zijn. Soms dringen ze hierbij zelfs de huizen binnen.

Gedurende deze tijd heeft de rups 3-4 vervellingen doorgemaakt en is ongeveer 3,5 cm lang. De rups heeft een donkere kop, is grijsbruin van kleur met twee rode ruglijnen en aan weerszijden een rij witte lengtestreepjes. Op het 9^e en 10^e segment bevinden zich een paar rode wratjes. Alle segmenten zijn behaard met bosjes lange geelbruine haren die tijdens de vervellingen loslaten en bij mensen die er gevoelig voor zijn lastige irritaties van oog- en neusslijmvliezen kunnen geven of zelfs ernstige huiduitslag! In juni-juli verpopt de rups zich tot vlinder. De intensiteit van de plaag varieert per jaar, per boomsoort en per streek. Meestal kan men spreken van zg. haardgebieden.

In Brabant en Limburg moeten vooral de eikenbeplantingen langs wegen, lanen en in houtwallen (zelden in bossen) het ontgelden; in het duingebied voornamelijk beplantingen met duindoorn. Als de rupsen grote honger hebben worden successievelijk ook meidoorn, iep, berk, populier, wilg, cotoneaster en fruitbomen (ook de siervariëteiten) aangetast. Na een aantasting herstelt de boom zich doorgaans nog hetzelfde seizoen door middel van de vorming van St. Jans-lot, De voornaamste schade betreft daarom niet zozeer de boom (hoewel deze er zeker niet beter door zal groeien), maar vooral de overlast die de aantasting geeft (volksgezondheid). Om deze reden wordt het insect dan ook bestreden. Dit kan op twee manieren worden uitgevoerd n.l. mechanisch en chemisch. De mechanische bestrijding bestaat uit het uitsnoeien van de winternesten. Dit is praktisch echter lang niet altijd haalbaar (teveel nesten in te hoge bomen, etc.). Chemische bestrijding bestaat uit bespuitingen met insecticiden. Dit dient uiteraard te gebeuren met de daarvoor toegelaten middelen en geldende voorschriften. Particulieren kunnen hiervoor in eerste instantie advies inwinnen bij de beplantingsdienst van de gemeente. Het injecteren van insecticiden in de bomen wordt nog niet toegepast. Biologische bestrijding van het insect biedt wellicht perspectieven, maar is nog in een onderzoekstadium.

BOOMFEESTDAG 31 MAART 1982

Accent op natuur in de stedelijke omgeving. Vele duizenden kinderen zullen op woensdag 31 maart bomen en struiken planten en op

deze manier ons land weer een beetje groener maken. Op die dag wordt, zo heeft het Landelijk Comité bekend gemaakt, de jaarlijkse Nationale Boomfeestdag gehouden. De landelijke viering vindt plaats in Roermond, waar traditiegetrouw een bekende persoonlijkheid een herdenkingsboom zal planten.

De laatste keer was in maart vorig jaar in Apeldoorn, waar Prinses Margriet en Prins Bernhard de officiële boomplanting verrichtten en daarmee het goede voorbeeld gaven aan ruim 118.000 kinderen in 612 gemeenten. Wie deze taak in Roermond zal uitvoeren is nog niet bekend. De boomfeestdag is bedoeld voor leerlingen van vijfde en zesde klassen van basisscholen. Door lessen, dia- en filmvertoningen wordt hun aandacht gevestigd op het belang van bomen en bossen voor ons leefmilieu en op de noodzaak ons land leefbaar te houden. Het landelijk comité heeft daarvoor allerlei lesmaterialen ontwikkeld variërend van tekstboekjes, knipplaten tot en met complete diaserieën en films. Een pakket dat ieder jaar wordt aangepast en aangevuld.

Nieuw voor de volgende Boomfeestdag is een lesbrief over de boom en zijn omgeving en een geheel nieuwe diaserie over de eik en de berk. De laatste is in samenwerking met het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie en de Bomenstichting tot stand gekomen. De lesbrief sluit aan op het plan om bij de Boomfeestdag in de komende jaren wat meer het accent te leggen op de natuur in de stedelijke omgeving en dus de invloedrijkste ervarings- en belevingswereld. Het kweken van begrip en respect voor alles wat groeit en bloeit moet daarom al in de woonomgeving beginnen.

Deze Boomfeestdag is de 26^e; de eerste werd in 1957 georganiseerd. Voordien waren er wel boomplantdagen, maar niet regelmatig en niet landelijk. Er moeten in de afgelopen jaren nu zo'n 5½ miljoen bomen en struiken geplant zijn. Een forse bijdrage aan de groenvoorziening van ons land dus.

Gebleken is dat er bewust naar plantplaatsen voor het volgend jaar wordt gezocht. Voor grote, bosrijke gemeenten is dat nauwelijks een probleem, maar voor kleinere, minder met bomen en bos bedeelde gemeenten is het dat vaak wel. Maar ook daar worden mogelijkheden gevonden. Plantplaatsen die zonder een Boomfeestdag wellicht onopgemerkt en dus onbenut waren gebleven.

De gemeentebesturen en hoofden van gemeentelijke beplantingen hebben inmiddels een informatiepakket toegestuurd gekregen met een boekwerkje vol praktische wenken voor de viering, folders en een exemplaar van het door Dick Bruna ontworpen affiche.

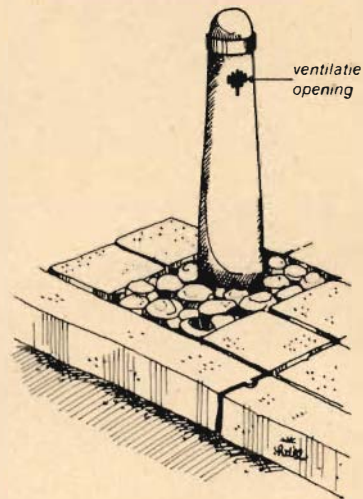
MINDER ZOUT STROOIEN IN DUITSLAND

"Jaarlijks sterven in Duitsland ongeveer 20.000 straatbomen als gevolg van het strooien met zout tegen gladheid. Om en nabij een kwart van alle bomen is door het zout aangetast", zegt staatssecretaris Georg Gallus in Bonn. Volgens hem treedt de grootste schade op bij bomen in de binnensteden en wordt dat vooral veroorzaakt door het smeltwater.

Hij stelt voor dat de gemeenten en andere overheden minder zout gaan gebruiken en meer zand gaan toepassen. Ook meent hij dat er een beroep op de burgers moet worden gedaan om hun rijstijl meer aan de bijzondere omstandigheden van de winter aan te passen. (Uit "Tuin en Landschap" 25-1981)

Het adres van Mw. Ir. M. ten Cate-van Elsland, voorzitter van de Bomenstichting en boomverzorgingsdeskundige, die in de gelegenheid is van tijd tot tijd een lezing te verzorgen met als titel: "De toekomst van onze bomen" is gewijzigd; het nieuwe adres is: Vossenakker 1, 6711 CW EDE, tel. 08380 - 12195.

"VENTIKEERPAAL"

Bomen in verharding hebben het veelal moeilijk. Door de vaak voorkomende slechte bodemluchtsamenstelling wordt de vitaliteit van de bomen sterk teruggedrongen.

Ter verbetering van het zuurstofgehalte kunnen ventilatiekanalen worden geplaatst.

Het gebeurt steeds vaker dat de kanalen reeds bij het planten van de boom worden aangebracht, dus uit preventieve overwegingen. Bomen op parkeerplaatsen hebben het helemaal erg te verduren. De auto's verdichten niet alleen de grond, maar veroorzaken bovendien regelmatig stambeschadiging. Om dit te voorkomen kunnen antiparkeerpalen worden geplaatst.

De Bomenstichting ontwikkelde het idee de ventilatiekanalen en parkeerpalen te combineren. Zo ontstond de "ventikeerpaal". Bovengronds heeft de paal hetzelfde uiterlijk als een "Amsterdammertje". De Heidemij Bomen dienst heeft onderzoek verricht naar de ventilerende werking. De conclusie is dat de luchtuitwisseling even goed is als bij een ventilatiekanaal dat is afgedicht met een gatentegel. De palen zijn te bestellen bij de Heidemij, Arnhem.